Dana Manea

CIRCUMSTANȚIALE CONTRASE – CIRCUMSTANȚIALE REDUSE

1. INTRODUCERE

Ne propunem în cele ce urmează să supunem atenției câteva probleme care privesc modul de realizare a funcției/poziției sintactice de circumstanțial, probleme legate de *procesele lingvistice generale* de contragere şi elipsă.

Ne vom opri doar asupra circumstanțialelor situative (temporalul şi localul) şi a celor care redau raporturi logico-semantice stabilite de locutor (cauzalul, finalul, condiționalul, concesivul, consecutivul). Nu vor face obiectul interesului nostru circumstanțialele procesuale (modalul propriu-zis, cantitativul şi instrumentalul), dar nici opoziționalul, cumulativul, sociativul sau circumstanțialele de excepție şi de relație, deoarece acestea comportă o abordare particulară din perspectiva proceselor menționate[1].

Să cuvine să subliniem, de la început trei aspecte importante pentru demersul nostru. În primul rând, *problemele implicate de contragere şi de elipsă* au fost semnalate cu decenii în urmă în literatura de specialitate românească[2].

În al doilea rând, *fenomenul de contragere* a fost menționat, descris şi discutat atât din perspectivă tradițională, cât şi din perspectivă formală, fiind, în general, legat de „corespondența" dintre funcțiile sintactice existente la nivelul propoziției şi cele realizate la nivelul frazei. Deşi în cele mai multe studii contragerea priveşte „transpunerea"/„transformarea" formelor verbale personale în forme verbale nepersonale (gerunziu, participiu, infinitiv şi supin), totuşi există abordări în care contragerea are o accepție mai largă, implicând folosirea oricărui mijloc de „restrângere", de „concentrare a unei propoziții într-o parte de propoziție"[3].

În al treilea rând, *elipsa*, considerată, de regulă, un *procedeu* de „scurtare" a enunțului, specific registrului oral al limbii, având caracter intenționat sau neintenționat, vizând, cu precădere, „propozițiile independente" şi situându-se mai degrabă în domeniul stilisticii şi nu în cel al gramaticii, a fost adeseori asociată cu fenomenul de contragere (înțeles în sens larg)[4].

[1] Pentru tipurile de circumstanțiale, vezi GALR II: 487–488.

[2] Iordan, (1937), Sandfeld & Olsen (1937), Iordan (1954), Avram (1956), Caragiu, (1957), Ionescu (1965), Avram (1968), Vasiliu & Golopența-Eretescu (1969), Hazy (1971), Coteanu (1982), Diaconescu (1989), Draşoveanu (1997) ş.a.

[3] Cf. Coteanu, 1982: 329–336.

[4] Vezi GALR, II: 807–811.

BDD-A600 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:52 UTC)

2. CONTRAGEREA

Contragerea constă în „comprimarea" propoziției circumstanțiale prin unități lexicale care au capacitatea de a conserva sau/şi a recupera informația lexico-semantică a segmentului comprimat. Reprezentative pentru rezultatul procesului de „comprimare a informației lexico-semantice" sunt structurile contrase cu **gerunziu** (formă verbală care inserează configurația semantică a predicatului enunțiativ[5] al propoziției circumstanțiale) şi structurile cu **proforme adverbiale**[6] (unități lexicale care funcționează ca suport semantic pentru informația din segmentul antecedent sau subsecvent).

2.1. Circumstanțiale contrase prin construcții gerunziale

Grupurile verbale având drept centru un gerunziu au un grad ridicat de coeziune semantică şi sintactică, constituind aşa-numitele *construcții gerunziale*.

Când „comprimă" propoziții finite circumstanțiale, construcțiile gerunziale sunt – de obicei – izolate prozodic de centrul grupului verbal regent (forma verbală personală)[7]. Pot fi contrase prin construcții gerunziale: circumstanțiala situativă de timp, dar nu şi cea de loc, precum şi toate circumstanțialele care redau raporturi logice:

(1) ***Îndreptându-se spre casă*** (#), *Irina s-a întâlnit cu prietena ei Ramona* (temporal).
(2) ***Citind cartea*** (#), *înțelegea mai bine filmul* (cauzal).
(3) *Mi-a trimis scrisoarea prin acel văr îndepărtat dinadins* (#), ***obligându-ne să ne cunoaştem mai bine*** (final).
(4) ***Acceptându-i invitația*** (#), *l-ai fi făcut fericit* (condițional)[8].
(5) ***Dorind să nu creeze conflicte*** (#), *tot nu a putut să treacă sub tăcere incidentul* (concesiv).
(6) *Se comporta mereu cu atâta grație* (#), ***convingându-ne de fiecare dată că am făcut alegerea potrivită*** (consecutiv).

Dacă circumstanțiala are subiect diferit de regenta sa, acesta se păstrează în structura contrasă. Se vorbeşte în acest caz de „construcție absolută gerunzială":

(7) [***Plecând Ion***] (#), *întâlnirea s-a desfăşurat mai relaxat* (temporal).
(8) [***Discursul având succes***] (#), *vorbitorul a plecat mulțumit* (cauzal).
(9) *Erau antrenați special să se comporte extrem de ferm, dar calm în astfel de situații* (#), [***evitându-se izbucnirea panicii***] (final).

[5] Pentru distincția predicat al enunțării/predicat semantic/predicat sintactic vezi GALR II: 241–247.

[6] Vezi GALR, I: 57, 182–184.

[7] Izolarea constituie un mijloc de diferențiere față de poziția sintactică de predicativ suplimentar şi de atribut circumstanțial (cf. GALR II: 501, 504).

[8] În GALR se arată că una dintre realizările circumstanțialului de excepție este gerunziul, dar numai gerunziul verbelor *excepta* şi *exclude*. (Vezi GALR II: 625). Propunem o altă interpretare a acestei construcții, considerând că gerunziile respective sunt contrageri ale circumstanțialei condiționale cu regenta suprimată. Astfel de structuri stau la baza apariției unui tip de circumstanțiale metadiscursive, care nu fac obiectul acestui articol (vezi GALR II: 493–494). Aşadar enunțul ***Exceptând / Excluzând câteva categorii sociale,*** *toți cetățenii plătesc taxe* are citirea „Dacă exceptăm/excludem câteva... √[constatăm /observăm că] toți cetățenii..."

BDD-A600 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:52 UTC)

(10) [***Organizându-ne mai bine***] (#), *s-ar obține eficiența pe care o dorim cu toții* (condițional).
(11) *Intervenția ei a fost nu numai logică, dar şi magistral formulată* (#), ***întreaga sală amuțind*** (consecutiv).

2.1.1. În limba română gerunziul are capacitatea de a insera şi *aspectul negativ* al circumstanțialei contrase printr-o formă proprie – cu prefixul *ne-* (gerunziul negativ[9]):

(12) ***Neîmplinindu-se nicio lună de la angajarea ei*** (#), *postul a fost restructurat* (temporal).
(13) ***Neavând studii superioare*** (#), *nu a putut lucra în acest domeniu* (cauzal).
(14) ***Neacceptându-i invitația*** (#), *l-ai fi jignit* (condițional).
(15) ***Necontrazicând pe nimeni*** (#), *tot şi-a creat antipatii* (concesiv).
(16) *Era o atmosferă extrem de apăsătoare* (#), ***nimeni nemaiavând nicio speranță*** (consecutiv).

2.1.2. Structura contrasă păstrează/integrează specificatorii (semiadverbele restrictive) caracteristice anumitor circumstanțiale. De cele mai multe ori, prezența acestora este necesară, întrucât identificarea tipului de circumstanțial contras prin construcție gerunzială (care permite adeseori cel puțin două citiri) se realizează fie prin ocurența (semi)adverbelor specificatori care precedă gerunziul, fie prin prezența unor proforme adverbiale în directă dependență față de forma verbală personală (vezi *infra* **2.2.**). Astfel, în condiționala contrasă gerunziul poate fi precedat de *numai* sau *doar*. Gerunziul – centru al concesivei contrase poate fi precedat de *chiar* (în structuri afirmative) sau *nici* (în structuri negative).

(17) **Numai/doar** ***acceptându-i invitația****, l-ai fi făcut fericit.*
(18) **Chiar** ***arătându-şi întreaga disponibilitate****, tot nu l-a convins.*
(19) **Nici** ***recunoscându-şi greşeala****, nu a reuşit să o înduplece să-l ierte.*

2.2. Circumstanțiale contrase prin proforme adverbiale

Reprezintă contrageri ale circumstanțialelor şi unele adverbe care participă la procese anaforice[10].

2.2.1. Adverbul de negație (*nu*) şi cel de afirmație şi (*da*) – profraze prin natura lor (vezi GALR II: 764) – apar nu numai în vorbire directă, ci şi în cadrul enunțurilor formate din membrii de rang diferit[11]. Circumstanțialele situative (de timp şi de loc) pot fi contrase prin astfel de profaze:

[9] Vezi GALR I: 525.

[10] În GALR aceste procese sunt descrise în cadrul discuției despre *anaforă*, acordându-se acestui termen accepția mai largă (de *endoforă*). „Anafora este relația dintre două elemente lingvistice, în care cel care apare ulterior în discurs (numit *anaforic*) nu are un sens de sine stătător, ci este interpretat semantico-referențial prin raportare la elementul deja apărut (*antecedent* sau *sursă*): anaforicul preia (parțial sau total) valoarea referențială sau sensul contextual al antecedentului. Raportul invers, mai rar (în care un element se interpretează prin raportare la unul succesiv), este considerat tot un tip de *anaforă,* pentru care se foloseşte însă şi denumirea de *cataforă* (elementul prin care aceasta se realizează fiind numit *cataforic*)." (GALR II: 749).

[11] Compară cu interpretarea oferită de GALR în capitolul rezervat elipsei, unde se consideră că ocurența adverbelor de negație este un rezultat al elipsei parțiale a predicatului: „Adverbul de negație

BDD-A600 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:52 UTC)

(20) *Când îi dădeam atenţie Arun era foarte cuminte,* ***când nu****, se agita întruna.*
(21) *Unde era asfalt se putea merge bine,* ***unde nu****, erai nevoit să reduci viteza.*

Dintre circumstanţialele care exprimă raporturi logice, frecvente în limba română sunt condiţionalele cu adverbe de afirmaţie sau de negaţie:

(22) *Aş vrea să ştiu dacă ai citit cartea.* ***Dacă da****, bravo ţie!* ***Dacă nu****, nu-i nimic!*
(23) *Vorbeşte-i deschis despre asta sau* ***dacă nu****, scrie-i!*

Deseori condiţionalele cu profraze negative sunt integrate într-o construcţie de tip cauzal:

(24) *Trebuia să ascult întreaga poveste de fiecare dată, că* ***de nu****, se supăra.*

2.2.2. Sunt proforme care funcţionează ca profraze adverbele: *atunci*$_1$*, acum, aici, acolo, atunci*$_2$*, aşa*$_2$*, astfel*$_2$*, altfel*$_2$*, altminteri*$_2$[12]. În grupul proformelor includem şi adverbul *totuşi*, al cărui comportament semantico-sintactic este similar cu al proformelor menţionate anterior[13] (compară: *infra* 25–30 cu 31).

Pot fi contrase prin proformele adverbiale menţionate mai sus circumstanţialele situative (de timp şi de loc) şi două circumstanţialele care exprimă raporturi logico-semantice (de condiţie şi de concesie)[14]:

(25) *S-a uitat lung la mine. Abia* ***atunci*** [√ când s-a uitat spre mine] *am înţeles că mi se adresa* (temporal).
(26) *Anii au trecut, a căpătat experienţă şi înţelepciune. Abia* ***acum*** √ [după ce a căpătat experienţă şi înţelepciune] *lucrurile îi apăreau în altă lumină* (temporal).

este păstrat, preluând funcţia predicativă a verbului absent: *Fata zâmbea, mama ei* ***nu*** [zâmbea]., substituind uneori întregul grup verbal: *La soare te poţi uita, dar la fată* ***ba*** [nu te poţi uita]." (vezi GALR II: 807–811).

[12] Disociem între *altfel*$_1$ şi *astfel*$_1$*, aşa*$_1$*, altminteri*$_1$ (modale) actualizate în enunţuri ca *A procedat altfel* („în alt mod")*/astfel/aşa* („în acest mod")*/altminteri*$_1$ („în alt chip, altcumva, altcum") şi adverbele cu sens condiţional *altfel*$_2$*, altminteri*$_2$ („în caz contrar"), *astfel*$_2$ / *aşa*$_2$ („în aceste condiţii"). Pentru tipul de contexte în care pot fi utilizate adverbele condiţionale, vezi GALR II: 588. De asemenea, se deosebesc *atunci*$_1$ (temporal: *L-am strigat şi atunci s-a oprit*.) de *atunci*$_2$ (condiţional: *Atunci, ce să mai vorbim?*).

[13] Nu poate fi considerat proformă *tot*$_1$ – corelativ concesiv („totuşi", „cu toate acestea") – diferit de *tot*$_2$ aspectual („în continuare" *Tot mai stăruie să vină pe la noi.*), deoarece *tot*$_1$ nu satisface contextele de apariţie a proformelor. Compară enunţul (31) cu: *În legătură cu acţiunile lui au existat multe bârfe şi suspiciuni.* ****Tot*** √[deşi în legătură cu acţiunile lui au existat multe bârfe şi suspiciuni] *se bucură încă de încrederea electoratului.*

[14] Discutându-se despre anafora adverbială, în GALR se face diferenţa între adverbele demonstrative de mod care pot relua informaţii pur modale (cu antecedent circumstanţial) de tipul: *Se îmbracă* {*foarte frumos*}. ***Aşa*** *se îmbracă totdeauna*. şi adverbele demonstrative de mod propoziţionale (care au ca antecedent conţinutul unei întregi propoziţii), tipul: {*Se îmbracă foarte frumos.*} ***Aşa*** *cucereşte pe toată lumea.* (cf. GALR II: 763). Şi adverbele demonstrative de loc şi de timp pot relua conţinutul unui întreg segment de text: {*Vorbea tărăgănat, cu un uşor accent ardelenesc şi ochii îi străluceau*}. *Şi* ***atunci*** *am observat cât de frumoasă este.*; {*Se plimba adesea pe străzile înguste, mărginite de copaci înalţi, de clădiri luminoase şi subţiri, cu acoperişuri ţuguiate*}. ***Acolo*** *îi rămăsese sufletul.* În acest articol ne referim numai la primul tip de anaforă adverbială, deoarece aceasta „contrage" circumstanţialul.

BDD-A600 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:52 UTC)

(27) *Mă întorc oricând cu bucurie în oraşul în care am copilărit.* ***Acolo*** √ [unde am copilărit] *mi se pare că este cel mai frumos loc de pe lume* (local).
(28) *Şi-a susținut ideea cu argumente puternice,* ***altminteri/altfel*** √ [dacă nu susținea ideea cu argumente puternice], *nu avea câştig de cauză* (condițional).
(29) *Trebuie să parcurgi bibliografia indicată, căci (numai)* ***astfel/aşa*** √ [dacă vei parcurge bibliografia indicată] *poți înțelege în profunzime această teorie economică* (condițional).
(30) *Te-a rugat să accepți adevărul, fiindcă (numai)* ***atunci***√ dacă vei accepta adevărul], *vei putea merge mai departe* (condițional).
(31) *În legătură cu acțiunile lui au existat multe bârfe şi suspiciuni.* ***Totuşi*** √ [deşi în legătură cu acțiunile lui au existat multe bârfe şi suspiciuni] *se bucură încă de încrederea electoratului* (concesiv).

2.2.3. Funcționează ca proforme adverbiale şi grupările (cvasi)locuționale alcătuite din demonstrative cu formă de feminin şi valoare neutră integrate în grupuri prepoziționale: *de aceea/asta, pentru aceea/asta, pentru toate acestea, cu toate acestea, în felul acesta*. Structuri cu un grad mare de stabilitate, acestea preiau informația unei întregi construcții existentă deja în contextul lingvistic, având şi funcție endoforică (anaforică sau cataforică).

Pot fi contrase prin astfel de grupări circumstanțialele care redau raporturi logico-semantice, cu excepția consecutivei:

(32) *A muncit din greu, făcând multe sacrificii, dar a reuşit.* ***De aceea*** *nu se simte obosit şi frustrat, ci plin de energie şi mulțumit.,* ***De asta*** *îi sunt atât de recunoscător, fiindcă mi-a acordat o a doua şansă* (cauzal).
(33) *Îmi place călătoresc în acest grup.* ***Pentru aceasta*** *propun să mai organizăm o excursie. Vreau să-ți explic pe îndelete ce s-a întâmplat.* ***De aceea/asta*** *ar fi bine să ne întâlnim* (final).
(34) *E necesar să-i explici ce s-a întâmplat, căci (numai)* ***în felul acesta*** √ [dacă îi vei explica ce s-a întâmplat] *se va lămuri situația* (condițional).
(35) *Am fost foarte atent când am făcut ultima corectură şi* ***cu toate acestea*** √ [deşi am fost foarte atent] *au mai rămas greşeli neobservate* (concesiv).

2.2.4. Când sunt ocurente cu acele circumstanțialele pe care le contrag, proformele adverbiale de sub **2.2.2. şi 2.2.3.** – aşezate în imediata vecinătate a conectorului sau la distanță față de acesta, separate sau nu prin pauză – funcționează ca modalități de realizare a coeziunii, a continuității sintactico-semantice a textului, fiind interpretate în mod tradițional drept „corelative". Există o preferință pentru situarea proformelor *atunci*$_1$ şi *acolo* în imediata vecinătate a conectorului: *atunci când*, *acolo unde*, Poziția adverbelor nu modifică nici statutul lor de proforme (structuri contrase ale circumstanțialelor), nici statutul lor sintactic[15]:

(36) *Abia* **atunci** ***când s-a uitat spre mine****, am înțeles că mi se adresa./Abia* **atunci** *am înțeles că mi se adresa,* ***când s-a uitat spre mine***. **Acum** ***când*** *privesc în urmă, lucrurile îmi apar într-o nouă lumină.*

[15] Compară cu interpretarea diferită din GALR II: 497, 517.

BDD-A600 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:52 UTC)

(37) **Acolo** ***unde există educație****, conflictele sunt mai uşor de aplanat./****Unde există educație****,* **acolo** *conflictele sunt mai uşor de aplanat.* **Aici** ***unde am copilărit****, mi se pare că este locul cel mai frumos de pe pământ.*

(38) ***Dacă traducerea este bine făcută,*** **atunci** *textul pare scris în limba maternă a cititorului./***Atunci,** ***dacă traducerea este bine făcută,*** *textul pare scris în limba maternă a cititorului*.

(39) ***Deşi în legătură cu acțiunile lui au existat multe bârfe şi suspiciuni,*** **totuşi** *se bucură de încrederea electoratului. /* **Totuşi,** ***deşi în legătură cu acțiunile lui au existat multe bârfe şi suspiciuni*** *se bucură de încrederea electoratului.*

Prezența proformelor în ipostază de corelative ale conectorilor circumstanțiali nu este obligatorie, dar este necesară uneori pentru a orienta „citirea" adecvată intenției de comunicare. Astfel, sensul final sau sensul cauzal al grupării *de aceea/asta* poate fi identificat prin ocurența în acelaşi context a propoziției finale, respectiv, a propoziției cauzale. Compară *infra* (40) cu (41):

(40) ***De aceea*** *am pregătit atât de mult,* ***ca să nu greşesc cumva***.

(41) ***De aceea*** *n-a venit*, ***pentru că este supărat***.

3. ELIPSA

Elipsa constă în omiterea (suprimarea) unor componente ale enunțului (mono-, bi- sau multipropozițional) cu posibilitatea de a reface/recupera informația prin inferență. Ca rezultat al procesului de suprimare apar *structurile reduse*, numite în mod tradițional eliptice.

Pot fi observate mai multe tipuri de suprimări: (a) omiterea operatorului <*a fi*>, (b) omiterea conectorului propozițional, (c) omiterea parțială a predicatului cu păstrarea operatorului modal, (d) omiterea propoziției relative cu antecedent. În cele ce urmează vom discuta numai despre primele două tipuri de elipsă[16].

3.1. Circumstanțiale reduse prin suprimarea operatorului <fi>

3.1.1. Cea mai frecventă situație de elipsă este aceea în care operatorul <a fi> este suprimat. „Realizarea" circumstanțialelor prin participii şi adjective propriu-zise este, în fapt, un rezultat al omiterii lui *a fi* dintr-o structură contrasă prin construcție gerunzială de tipul celei discutate sub **2.1.**

3.1.1.1. Prin suprimarea formei contrase prin gerunziu a operatorului pasiv apar *construcții participiale* temporale, cauzale, condiționale sau concesive. Acestea sunt structuri *reduse*, dar şi *contrase* comportându-se similar cu structurile

[16] Tipul (c) este reprezentat prin structuri de felul: *Cântă* ***când/unde/dacă poate***√ [să cânte]. sau *Vorbeşte* ***chiar dacă nu trebuie***√ [să vorbească]. (vezi GALR II: 533, 549); *Nu răspunde* ***fiindcă nu vrea*** √ [să răspundă]. Tipul (d) poate fi ilustrat prin structuri ca: ***De frig*** √[ce era], *au înghețat ferestrele.* ***De încăpățânată*** √ [ce era], *nu a vrut să răspundă*. ***De prea mare grijă*** √ [ce avea], *nu putea să se concentreze* (vezi GALR II: 219, 564).

BDD-A600 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:52 UTC)

gerunziale descrise mai sus (vezi supra **2.1.**): (a) pot fi construcții absolute (vezi *infra* 42), (b) inserează *aspectul negativ* al circumstanțialei contrase prin forme cu prefix (vezi *infra* 45,47), (c) integrează *specificatorii*: *odată* (specificator tipic pentru construcțiile participiale temporale, vezi *infra* 42), *numai/doar* (pentru circumstanțialul condițional, vezi *infra* 44,45), *chiar (şi), nici* (pentru circumstanțialul concesiv) (vezi *infra* 46,47).

(42) **(Odată)** ***acceptat amendamentul propus de opoziție*** (#), *s-a trecut la punctul următor al discuției.* (temporal) < √ [Fiind] ***acceptat amendamentul propus de opoziție***] (#), *s-a trecut la punctul următor al discuției.*

(43) ***Terorizat de discuțiile interminabile în jurul persoanei sale****, s-a închis în sine şi nu a mai apărut în public.* (cauzal) < √ [Fiind] ***terorizat de discuțiile interminabile în jurul persoanei sale****, s-a închis în sine şi nu a mai apărut în public.*

(44) **(Doar)** ***prețuită cu adevărat****, nu i s-ar citi în ochi o uşoară tristețe.* (condițional) < **(Doar)** √ [fiind] ***prețuită cu adevărat****, nu i s-ar citi în ochi o uşoară tristețe.*

(45) **(Numai)** ***neapreciată de către colegii pe care îi respecta****, s-ar fi gândit să părăsească acest loc de muncă.* (condițional) < **(Numai)** √ [**ne**fiind] *apreciată de către colegii pe care îi respecta, s-ar fi gândit să părăsească acest loc de muncă.*

(46) **(Nici)** ***implorat****, tot nu aş fi acceptat să-i fiu partener de afaceri.* (concesiv) < **(Nici)** ***implorat*** √ [fiind]*, tot nu aş fi acceptat să-i fiu partener de afaceri.*

(47) **(Chiar şi)** ***neajutat de rude sau de prieteni****, tot a reuşit să-şi rezolve situația.* (concesiv) < **(Chiar şi)** √ [**ne**fiind] ***ajutat de rude sau de prieteni****, tot a reuşit să-şi rezolve situația.*

3.1.1.2. Suprimarea („ştergerea") formei contrase a copulativului *a fi* conduce la apariția circumstanțialelor temporale, cauzale, condiționale sau concesive *reduse* precum cele de mai jos:

(48) ***Mică****, era foarte veselă.* ***Adolescentă****, a devenit melancolică.* ***Tânără****, a fost foarte energică.* ***Bătrână****, a devenit tăcută şi tristă.* (temporal) < ***Mică*** √ [fiind]*, era foarte veselă.* ***Adolescentă*** √ [fiind]*, a făcut multe greşeli inerente vârstei.* ***Tânără*** √[fiind]*, a fost foarte energică.,* ***Bătrână*** √ [fiind]*, a devenit tăcută şi tristă.*

(49) ***Nervos că s-a blocat în trafic****, a parcat maşina şi a plecat pe jos.* (cauzal) < √ [Fiind] ***nervos că s-a blocat în trafic*** (#)*, a parcat maşina şi a plecat pe jos.*

(50) **(Numai)** ***bogată, moştenitoare a unei averi atât de mari***, *s-ar gândi altfel la anii care vin.* (condițional) <√ [Fiind] ***bogată,*** [fiind] ***moştenitoare a unei averi atât de mari***, *s-ar gândi altfel la anii care vin.*

(51) **(Chiar)** ***optimistă şi încrezătoare****, tot aş avea nevoie de o confirmare.* (concesiv) < **(Chiar)** √ [fiind] ***optimistă şi încrezătoare****, tot aş avea nevoie de o confirmare.*

3.1.2. Operatorul *a fi* poate fi omis în concesive introduse prin *deşi*. În astfel de construcții, operatorul poate apărea în toate ipostazele: copulativ (vezi *infra* 52), dar şi predicativ (vezi *infra* 53) sau pasiv (vezi *infra* 54).

(52) ***Deşi*** √ [este] ***lipsit de experiență****, se descurcă foarte bine în postul pe care l-a primit.*

(53) ***Deşi*** √ [era] ***acasă****, nu răspundea la telefon.*

(54) ***Deşi*** √ [a fost] ***anunțat chiar de către directorul şcolii****, tatăl elevului nu a venit la şedința cu părinții.*

Fenomene de elipsă ale operatorului *a fi* se înregistrează şi la concesivele relative (vezi *infra* 55). Relativa concesivă introdusă prin *oricum*, redusă prin omiterea lui *a fi* funcționează ca un conector transfrastic (vezi *infra* 56).

BDD-A600 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:52 UTC)

(55) *Mă voi mobiliza şi voi scrie un articol* ***oricât de mic*** √ [ar fi].
(56) *Irina este plecată din ţară de mult timp. S-a acomodat, are familie, lucrează într-un loc primitor, dar mama îşi face griji, pentru că,* ***oricum*** √ [ar fi], *este tot „fetiţa ei”.*

3.2. Circumstanţiale reduse prin omiterea conectorului propoziţional

3.2.1. În structuri cu focalizare[17], uneori conectorul circumstanţialei poate fi suprimat total, funcţia lui fiind preluată de pauză şi de conturul intonaţional. Astfel, în enunţuri bipropoziţionale care formează perioada ipotetică, conectorul condiţional poate lipsi (vezi *infra* 57). De asemenea, în enunţuri bipropoziţionale simetrice şi antitetice (în care acelaşi verb apare la forma afirmativă şi la forma negativă) poate fi omis jonctivul concesiv (vezi *infra* 58).

(57) ***Vrei să mergi cu noi****, grăbeşte-te!* = „[Dacă] vrei să mergi cu noi, grăbeşte-te!”.
(58) ***Vine, nu vine****, pentru mine este acelaşi lucru!* = „[Chiar dacă] vine, [chiar dacă] nu vine, pentru mine este acelaşi lucru!”

3.2.2. Circumstanţialul de timp realizat prin adjectiv sau substantiv în grup prepoziţional cu *de* este rezultatul unei elipse combinate prin (a) suprimarea operatorului *a fi* şi (b) omiterea parţială a conectorului temporal.

(59) ***De mic*** *era încăpăţânat.*< ***De*** √ [când era] ***mic*** *a fost încăpăţânat.*
(60) *Ne cunoşteam* ***de studenţi****.*< *Ne cunoşteam* ***de*** √ [când eram] ***studenţi****.*

4. CONCLUZII

Contragerea şi elipsa nu sunt specifice registrului colocvial (oral) al limbii şi nu acţionează numai la nivelul enunţurilor cu membrii de acelaşi rang. Ele apar, deopotrivă, în limbajul scris, reflectându-se şi în structuri ierarhizate sintactic.

Deşi realizările definitorii ale circumstanţialelor supuse discuţiei sunt adverbele (pentru temporal şi pentru local), respectiv, structurile cu predicat enunţiativ – propoziţiile finite – (pentru circumstanţialele care redau raporturi logico-semantice), clasele de substituţie ale diverselor circumstanţiale sunt reprezentate şi prin forme verbale nepersonale (cum sunt gerunziul şi participiul), prin proforme adverbiale sau prin adjective/substantive (integrate sau nu în grupuri prepoziţionale).

Aceste realizări – şi altele integrate de gramaticile curente în clasele de substituţie ale circumstanţialelor situative sau ale circumstanţialelor ce redau raporturi logice stabilite de locutor – realizări la care nu ne-am referit în acest loc sunt, de fapt, fie structuri contrase, fie structuri reduse, fie structuri mixte, provenite din mecanisme proprii contragerii sau/şi elipsei. În această situaţie sunt, de pildă grupurile nominale precum: *A lucrat* ***ore în şir****. A alergat* ***doi kilometri****.*[18] sau grupurile prepoziţionale ca: *A intrat în sală* ***după profesor/ odată cu/ înaintea***

[17] Pentru *Organizarea focală a enunţului*, vezi GALR II: 929–945.
[18] Vezi *Circumstanţialul de timp* în GALR II: 499 şi *Circumstanţialul de loc* în GALR II: 519.

BDD-A600 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:52 UTC)

profesorului[19]. *Tremură* ***de frig/frică***. *A greşit* ***din neştiință***. *A plâns* ***de supărare***[20]. *L-a rugat* ***până la lacrimi***[21].

BIBLIOGRAFIE

Avram 1956 = Mioara Avram, *Despre corespondența dintre propozițiile subordonate şi părțile de propoziție*, în *Studii de gramatică*, I, p. 61−89, Bucureşti, Editura Academiei, republicat in Mioara Avram, *Studii de sintaxă a limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2007, p. 7–44.

Avram 1968 = Mioara Avram , *Contragerea propozițiilor şi dezvoltarea părților de propoziție*, în LL, II, p. 261–267.

Caragiu 1957 = Matilda Caragiu, *Sintaxa gerunziului românesc*, în *Studii de gramatică*, II, p. 61–89, Bucureşti, Editura Academiei.

Coteanu 1982 = Ion Coteanu, *Gramatica de bază a limbii române*, Bucureşti, Editura Albatros.

Coteanu 1990 = Ion Coteanu, *Gramatică, Stilistică, Compoziție*, Bucureşti, Editura Ştiințifică.

Diaconescu 1989 = Ion Diaconescu, *Probleme de sintaxă a limbii române actuale*, Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică.

Draşoveanu 1997 = D.D. Draşoveanu, *Propoziții contrase şi propoziții reduse*, în *Teze şi antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj, Editura Clusium, p. 244–275.

Edelstein 1972 = Frieda Edelstein, *Sintaxa gerunziului românesc*, Bucureşti, Editura Academiei.

Gheorghe 2004 = Mihaela Gheorghe, *Propoziția relativă*, Piteşti, Editura Paralela 45.

GALR 2008 = *Gramatica limbii române, I Cuvântul, II Enunțul*, Valeria Guțu Romalo (coord.), Bucureşti, Editura Academiei Române.

Halliday 1985 = M. A. K. Halliday, *An Introduction to Functional Grammar*, Edward (Publishers) Ltd., USA.

Hazy 1971 = Ştefan Hazy, *Gerunziul – predicat „dependent”*, în StUBB, Philologica, fasc.1, p. 109–119.

Ionescu 1965 = Liliana Ionescu, *Phrases contracteés par les gérondif et le participe*, în „Cahiers”, II, p.115 ş. urm.

Iordan 1937 = Iorgu Iordan, *Gramatica limbii române*, Bucureşti, Cartea Românească.

Iordan 1943 = Iorgu Iordan, *Limba română actuală. O gramatică a greşelilor*, Iaşi, Institutul de arte grafice A.A. Țerek.

Iordan 1975 = Iorgu Iordan, *Stilistica limbii române*, Bucureşti, Editura Ştiințifică.

Vasiliu, Golopența-Eretescu 1969 = Emanuel Vasiliu, Sanda Golopența-Eretescu, *Sintaxa transformațională a limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei Române.

“CONTRACTED” ADVERBIALS – REDUCED ADVERBIALS

(Abstract)

The present paper brings into discussion some of the ways of expressing the syntactic function of adverbial, from the perspective of contraction and ellipsis mechanisms. The underlying idea is that the adverbials expressing logical processes, as well as the situational adverbials (locative or temporal) are realized through “contracted” clauses (*i.e*. non-finite clauses) or small clauses.

Cuvinte-cheie: elipsă, circumstanțială, circumstanțial, extensie/expansiune, proforme.

Keywords: ellipsis, adverbial clause, adjunct, extension, *pro.*

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

[19] Vezi *Circumstanțialul de timp* în GALR II: 500.
[20] Vezi *Circumstanțialul de cauză* în GALR II: 564–565.
[21] Vezi *Circumstanțialul consecutiv* în GALR II: 608.

BDD-A600 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:54:52 UTC)